

ERDÉLYI GAZDA

MECJELEN

minden hónap közepén és végén
legalább 1 iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 Ft. félfévre 2 Ft-ot fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. titkárhoz)
címzendők.

AZ

ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

		1-11	1-31	1-61	1-121	1-181	24
		széri hirdetéskor					
		1t	krjt	krjt	krjt	krjt	krjt
16/16	lap	14	36	70	120	160	200
8/16	"	7	18	35	60	80	100
4/16	"	350	9	1750	30	40	50
2/16	"	175	450	875	15	20	25
1/16	"	90	225	440	750	10	1250

Azonkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.

A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
mennyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.

Hirdetéseket elfogadnak Haasenstein és
Vogler urak Pest, Bécs, Prága sítb.
Mellékletek 5 o. é. fba számítottak, a szükséges
példányszámról a kiadóhivatal ad felvilágosítást.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Az 1871-ki szüret.

Nekünk, kik bel és külföldi fajszőlőkkel teszünk kísérleteket, nézetem szerint kötelességünk ezen tevé-
nyeszkösi kísérletek eredményeit a gazdák számára
időről-időre értesíteni. E kötelesség alól nem érzem magam feloldva, Paget János barátom és tanár Nagy Ferencz szaktársam hasonnemű érdekes tudósításaik által; mert egyfelől nálam mindkettőnél észlelt eredményektől eltérőt is tapasztaltam; másfelől, a Közép Maros, Hunyadmegye és Tasnád melléke képezvén saját tapasztalatom terét, egészen más borvidékekről fogok némi adatokat közölni.

Először lássuk a Közép-Maros szőlőseit:

1. Csombord. Mennyiségileg, az idén, kivált az itt különben termékeny rieslingre nézve, a termés gyengének mondható, egy katastralis holdon termett riesling 88 veder. Tramini 91 veder. Oporto 128 veder. Som 139 veder. Kövér 56 veder. A must tartalmazott cukrot october 26-án szürve Tramini 17 1/4 százalékot, Oportó 20 1/4 százalékot, Kövér 21 1/2 százalékot, a november 8-án szüret, Som 15 1/2 százalékot és a november 6-10 szüret Riesling 20 százalékot. Savany mérés itt nem történt. A fa minden nemben jó érett volt, a tramini tett egyedül kivételt, melynél a magfa és cladásra szánt vesszőknél némi válogatás vált szükségessé.

2. Miriszló. Az idén jégkárt szenvedve és a vasút építés következtében érezhető munkás hiány

miatt, a szőlőnek minden munkáját kellőleg meg nem adhatva, mennyiségileg a tavalyinál is kevesebb, de minőségileg jobb mustot szüret és a szőlő fájának ki-
fűzésében 17 százalék cukrot tartalmaztak, mezzing 10
százalékot. Tramini 19 1/2 százalékot, savany mérések
itt sem történtek.

3. Celná-Sárdon. Legidősbb gr. Teleki Domokos és idősbb gr. Teleki Sámuel szőlőiben, a termés mennyiségileg és minőségileg jobb mint tavaly. A fa a hazai fajoknál éretlenebb, mint a behozott idegen fajoknál. Celnán cukortartalom volt legidősbb gr. Teleki Domokos urnál Oportónak 20 százalék, Muscat-Croquantnak 19 1/2 százalék, Tramininek 18 1/2 százalék, Rieslingnek 18 százalék, Welsch rieslingnek 16 százalék, Leánykának 16 1/2 százalék, Kövérnek 18 százalék, Királynak 17 százalék, Járdoványnak 16 százalék, hazai muskotálnak 16 százalék, Alexandriai muskotálnak 14 százalék. Idősbb gr. Teleki Sámuel urnál igen különös, hogy a fajmustok cukor tartalma másként áll egymáshoz, de ott elég hibásan a semmit sem mutató Wagner mustmérőjét használták. A Tráminer volt 16 1/2 fok, az Oportó 16 fok Leányka 15 1/2 fok, Riesling 14 fok, Alexandriai muskotály 13 1/2 fok, hazai elegy 11 1/2-12 1/2 fokig. Hazai muskotály 10 fok és leggyengébb a Som 9 fok.

4. Nálam Maros-Gombáson új ültetéseim-
mel meglehetősen megvalék elégedve. Fa nevelésük

elég erőteljes volt, és jól megérett. Leggyengébb és legkevésbé értt fát a Som és főleg a Leányka nevelt, legszebb érett fája a Carbenet francnak, azután az Alexandriai muskotálnak, végre a Croquant musquének és a Sauvignon jaunének volt. Mennyiségileg egy katastralis holdon Alexandriai muskotály termett 200 erdélyi vedret, egy katastralis holdon Som 180 erd. vedret, $\frac{1}{2}$ katastralis hold Carbenet franc 79 erd. vedret, $\frac{1}{2}$ kat. holdon Croquant musquét mindamellett, hogy majd fele el volt az eredeti termésnek rothadva 56 erd. vedret, Leányka félholdon 13 erd. vedret. A Sauvignon jaunet nem említhetem meg, mivel $\frac{1}{3}$ kat. hold Sauvignon jaune ültetésesen, mely a 4-ik évbe járt még csak fillenkes termés volt.

Minőségileg így állottak a fajok:

Szüret napja	Neve	Czukor tart.	Sav. tart.
Nov. 3-án.	Carbenet franc	19 $\frac{1}{2}$ %	8 %
Nov. 4-én.	Croquant musqué	18 $\frac{1}{2}$ %	10 %
Nov. 7-én.	Sauvignoa Jaune	18 %	8 $\frac{1}{2}$ %
Nov. 4-én.	Alexandriai musk.	eleje	14 $\frac{1}{2}$ %
		másodja	14 %
Nov. 6-án.	Som	eleje	14 %
		másodja	13 %
Nov. 7-én.	Leányka	13 %	8 $\frac{1}{2}$ %
Oct. 26-án.	Vegyes hazai fajok.	11—13 %	12 %
Nov. 2-ik.			

Tavall nálam, a már akkor termett fajok, Alexandriai, mind czukorban szegényebbek, mind savany telibbek voltak, és az Alexandriaiak kivül, mely akkor is 200 erd. vedret termett egy kat. holdon, tetemesen kevesebbet termettek. 1870-ben Croquant musqué volt 14% czukor, 11% sav, Alexandriai 13% czukor, 12% sav, Som 11% czukor, 11% sav, Leányka 11% czukor, 11% sav, Közönséges 10% czukor, 13 sav tartalmu, de 1870-ben is a vesszők, melyeket magam elhasználtam és eladtam, érettek voltak, mit bizonyít azok jól fogamzása és erélyes hajtása ezen tavaszon.

Másodszor Hunyadmegyébe térek. Itt a szüret a sok jégkárok miatt átlagban a fél termésen alól áll, de minőségileg 1—2 fokkal Vajda szerint jobb bort szürtek mint tavall.

Mácsón gr. Toldi Horváth Lajos és báró Bornemisza János ő excellenciájánál kadarka 10 százalék czukrot, Riesling 13 $\frac{1}{2}$ százalék czukrot, fekete Burgundi 19 százalék czukrot tartalmazott.

Nékem magamnak Nagy-Okloson csak Carbenet franc ültetvényem van, az is a legidősebb csak 3-ik évében jár, de az ezen mutatkozott pár fillenket tetemesen édesebb volt, szájjiz után ítélve mint a

Maros-gombási Carbenet franc. Érdekes volna Bábolna Branyicska és Csigmo riesling, kadarka, fekete burgundi ültetvényeiről valamit hallanunk.

Tasnád melléke az idén szomoruan szüretelt, lévén majd semmi termés, mit a késő tavasz, esős nyár, az őszi nagy szárazság, vagy a szeptemberi fagy semmisítő hatása okozott-e, biztosan nem tudom. A minőség kielégítő volt, de bakatort, veres bort külön szürni nagyon kevesen tartották érdemesnek, oly csekély volt e részben a termés.

Nálam Magyar-Csaholyban elegendő hazai fajok 14—16% czukrot tartalmaztak, Riesling 20—21% czukrot, a Traminer 21—22% czukrot is. De a mennyiség mindenikre nézve $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ termést tón, úgy hogy a jó minőség nem pótolá a mennyiségi nagy hiányt. Magyar-Csaholyban savany mérő nem lévén, annak arányáról nem tudósíthatok.

Az ez évben közölt, rossz bor évi must mérési adatok igen érdekesek, a szőlőse jövőjével gondoló gazda részére. De miután újból szőlő birtokosaink szívére kell kötnöm, dr. Marckhardt savany ezredrész mérő és br. Bábó czukor százalék mérő must mérőjének megszerzését, — a csemege szőlőkre térek jövő cikkemben, és végül kivonandom a talán igen hosszúra is nyúlt adat közlésekből, az általam levont tenyésztési következtetéseket.

Zeyk József.

Elmélet és gyakorlat korunk állattenyésztésében.

(Folytatás.)

1) A szarvasmarhatenyésztés. Eredeti magyar fajtánk uralkodó viszonyaink mellett azon eléggé meg nem becsülhető kiváltsággal bír, hogy par excellence igavonó! Azonban tagosítás, lejelő elkülönzés — de főleg a dögleletes marhavész jelentékenyen megapasztotta kitünő marháink létszámát. Az 1870-ben végrehajtott számlálás szerint esik Erdélyre 927.371 drb. szarvasmarha, 1 □ mfdre 971,—1000 lakosra 441,— a Sz. István korona országaira 5.279,193 drb. 1 □ mfdre 942—1000 lakosra 341 drb. Erdélyben 323,232 drb. tehénre csak 2348 bika esik, tehát egy bikára egyszázharmincnyolc tehén jut; természetesen hogy a meddőségi százalék ily arány mellett 67-re rug és az ország a borju-deficit folytán évenként legalább három milliónyi kárt szenved. E gyászos állapoton mielőbb segí-

teni kell és örömmel jelezhetjük, hogy úgy az erd. gazd. egyesület, mint a k.-monostori gazd. tanintézet részéről a kormány kiváló figyelmébe lesz ajánlva e fontos ügy főképen azért is mert jelenleg Erdély szolgál egész Magyarországnak ökörpiazzal és nagyon lehet attól tartani, hogy e kitünő anyag a nagy kereslet miatt végkép elfogva fogyni. Szerény egyéni véleményem szerint, nincs miért keresztezni oly sok előnnyel megáldott fajtánkat, de arra kell törekednünk, hogy annak előnyeit telhetőleg megóvjuk, fokozzuk. Igaz ugyan, nem lehet „à trois mains“ tenyészteni, azaz ugyanegy állatban három irányt egyforma kitünőségben előállítani — de lehet a fajta keretén belül, — miattam három törzsben egy-egy irányt tökéletesíteni s így elérhető volna a megóvott fajtatisztaság mellett állataink leggyengébb oldalát, a tejtermelést is fokozni.

Az erdélyi gazd. egyesület állattenyésztési szakosztálya (1864 martiusban) a következőkben fejté ki igényeit a hazai fajtával szemben, kivált díjjazások alkalmával:

„Először is irányadó alapelvül fogadtatott el azon általános osztott nézet, mely szerint szarvasmarháinknál a hizó képesség növeleset kell czélozzani, a nélkül azonban, hogy ez a munkaképesség rovására történék, sőt a hazai szarvasmarháinknál kitünőleg nyilvánuló munkaképesség nem csak conserválandó, hanem a lehetőleg még magasabb fokra emelendő.

Másodszor: Szarvasmarháinknál az alkatot illetőleg, következő külső jellegek fogadtattak el olyak gyanánt, a mik a fenntebbi irányadó elvnek gyakorlati kivitelénél a tapasztalat szerint előnyösök lehetnek u. m. a) kicsiny fő széles homlokkal, rövid orr, fényes orrtükörrel, nagy szemek; b) aránylagos kurta nyak; c) szabályos sima szarv; megjegyezvén, hogy a leppentyü nem jó tekintetbe: még a következő külső jellegek mondattak ki oly természetűeknek, a mik a már megállított irányadó elvek foganatosítása czéljából tapasztalat szerint előnyösöknek tekinthetők: d) minél egyenesebb vonalba esik a marja a hátával és keresztetemmél (keresztcsont) annál előnyösebb tulajdon gyanánt fogadható el az alkatnál; e) a mellkasnál a marjától lefelé veendő minél jelentékenyebb mélység, de szabályszerű domborusággal tekintetik előnynek; f) a hasa se leereszkedett, se felhuzódott (csuka has) ne legyen; g) a kereszt minél szélesebb, csipő csontok egymástól minél távolabb esők, de ke-rekdedek, s a csúpnál valamivel alább fekvők legyenek; h) a farktő ne essék lennebb, mint a marj

(háttető); i) a csipő, farcsont és farktető által képezett háromszög belterjedelménél jelentékenyebb legyen; k) a test hosszúsága általában előny gyanánt fogadható; l) a szügy minél szélesebb és telt legyen; m) a hátulja széles legyen; n) a felkar legyen hosszú, az alkar aránylag hosszú, szárcsont rövid, a lábak általában egyenesek, hogy a térdek sehol össze ne érjenek menet közben; o) az ízületek feszesek legyenek; p) köröm minél kisebb és ne legyen lapos, s egyik a másiknak megfelelően egyenlő, egyarányu; q) ugynevezett kesely-szőke nem díjazható, miután e tulajdon legkevésbé se fogadható el előnyösnek.

A magas kormány is az eredeti magyar fajta fenntartását czélozza azon helyes intézkedése által mely szerint a kisbéri és mezőhegyesi ménések mellett a híres Csáky és Almásy törzsekből származó eredeti nagyobb gulyát állított fel, melynek évenkénti himivadáka, mintegy 50 drb. bika árverezés útján adatik el.

Szeniczey ur a „Gazd. lapokban“ kifejti, hogy magyar fajtánk tejtermelése még emelhető is volna s ajánlja hogy a testalkat nagyobbitása mellett ezen körülményre is fordítsanak figyelmet, főképen pedig more patria elhangzott a pusztában mert csak is Kovács Antal ur volt az, ki e felszólítás nyomán érdekes képét nyújtá saját marhatenyésztésének. Ő állataitól mélységet, nyakvastagságot megfelelő lebenyével, egyenes hátat magas fart, széles csipőt és fennálló szarvat kíván; 25 tehénre számít egy bikát. Borjait 6 hónapig a nappali tejjel szoptatja, az este külön zárt tehén reggelig szaporodó tejét házi szükségletre vagy egyébként értékesíti. A fiatal állat további 6 hónapon át naponta jó szénát ad libitum és fejenként 1 icze zabot nyer, azután kiverve a gulya közé mint ötödfü kerül jármazás alá. Szórol-szóra elhiszem, hogy Kovács urnak ennek folytán gyönyörű marhája van és hogy ő egyáltalában a magyar fajtának is nagy barátja. Honi fajtánk előnyei szerinte abban állnak, 1) hogy legtartósabb igavonó; 2) hogy vásáron kapósabb mint más fajta; 3) hogy husa jobb, faggyuja több mint más fajtáé.

Kodolányi Antal ur (Hon 1871) hosszabb cikksorozatban szinte elősmeri fajtánk előnyeit, de egyrészt a tejelés emelésére a mürzthali, másrészt a fejlődés siettetésére s a hustermelés fokozására a charolaisi fajtát ajánlja keresztezési anyagul. A teljesített méretek tanusítják, hogy a mellkas, csipő s általában a törzs, tehát a tulajdonképen becses ré-

szek kifejlődésében a magyar marha messze megette áll a charolaisnek. De Kodolányi úr csak is nemesítő nem pedig új fajtát alakító keresztezést óhajt mert nyíltan kimondja, hogy szarvasmarháink jeles sajátságait megakarja e mellett tartani.

Áttérve már most a lajtántuli tartományokra, üdvös hatását észlelhetjük ugy a kormány, mint a gazd. egyletek működésének. Csak a főbket emelve ki, futólag érintjük mily nagy befolyással van Tirol hegyi gazdagságaira, (Alpenwirthschaft) melyek főleg szarvasmarhát tenyésztnek, ezeknek rendszeres jutalmaztatása, mily nagy elterjedésnek örvend Osztrák-Sziléziában a hollandi, F.-Ausztriában az allgäui fajta. Styria négy honi fajtáját, a sűrűke mürzthali, a fehér-sárgás mürzthali, a mariahofi és tarkahegyi fajtát a maguk tisztaságában szándékozáva tovább tenyésztetni, e célra évenként állatszempléket rendez. Díjaztatnak a tiszta fajtájú állatok közül bika $1\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ éves, tehén borjújával vagy viselősen 6 éves, végre a bika és üszöborju $1\frac{1}{2}$ éves koráig. A díjak következő feltételek mellett adatnak csak ki: a bika tulajdonosa legalább 1 évig, a tehéné 2 évig, a bika-borjué $2\frac{1}{2}$ évig, az üszöborjué végre 5 évig reverszálásra kötelezett állatot, mely kötelezettség a vevőre is átszáll. Azonkívül díjaztatnak a törzstenyészetek is.

Csehországban már 1870-ben hetven fedezett állomás volt hol a kormány subventióján szerzett bikák hágtak. Alkalmaztatott 84 bika; ezek közül 22 hollandi, 19 schweiczi, 16 berni, 4 pinzgäui, 3 allgäui, 3 egerlandi, 1 kuhlandi és 1871-re még 84 dbr. kérelmeztetett.

A mi a borju felnevelést illeti, Dr. Wilckens újabb a göttingai egyetem tanára (Lw. Centralblatt 1871) közli becses tapasztalatait. Szerinte a következő irány első sorban azon kérdésre kell hogy megfeleljen mi módon takaríthatom meg a legtöbb tejet? Ha mézszárszéknek vagy egyáltalában kereskedésnek termelek, a kínált ár fog dönteni, de mi legyen a mérvadó ha tenyésztetni akarok? Három felnevelési rendszer alkalmazható 1) a természetszerű rendszer vagyis szoptatás ad libitum, mely a tenyésztés legmagasabb és legalacsonyabb fokán egyaránt előfordul; 2) a természetellenes rendszer vagy is felnevelés csöcszoptatás nélkül, mely csak ott lehet okszerű, hol a tejtermék ára jóval meghaladja a husét, és végre; 3) a közvetítő rendszer t. i. szoptatás addig, míg a borju szilárd tápot felvehet és a kérődzés kezdődik,

tehát mintegy 6—8 hétig; mind a három rendszernek vannak buzgó pártolói, de egyiknek sem absolut, hanem csak is helyi és viszonylagos becse.

Igy Wilckens a természetszerű rendszert mint általa legjobbnak tartottat követve, nagy esodálkozására azon eredményre jutott, hogy rosszul tejelő, de kitünően hustermelő állatokat nevelt. Az első pillanatban tán meglepőnek tetsző eredmény azonban teljesen igazolt, ha élettanilag vizsgáljuk a történeteket.

A tartós tej felvétel a négy gyomor közül nagyítja az oltót és egyáltalában szopás alatt a kérődzők gyomra is csak ugy működik mint a husevők egyszerű gyomra, a mi annyival is inkább szükséges, mert minden csecsemő husevő, azaz mint alább látni fogjuk, anyjának egy szervét fogyasztja.

A tejtermelésre mindenekelőtt nagyra fejlődött tejmirigy szükséges, melyet átörökítés útján nyernek az állatok; de mely megfelelő tartás által fokozható vagy apasztható. Tejgazdaságokban a jó tehének tejmirigye tulképződött, azaz tulajdonképen beteges képződmény, melynek természet szerint tisztán nem i tevékenységét folytonos működésben igyekezünk fenn tartani.

A mirigyekben számtalan mirigy-szemcsékké alakuló hollyagoeszkából áll, melyek nagyon vékony sejt hárttyával vannak ellátva, ezen hárttya belső felszínén a szemcsetartalmu sejtek vannak lerakódva. Ha már most a tejmirigy a lactatio beálltával működni kezd, ezen sejtek zsirszemcsékkel telvék meg, a mirigyhollyagoeszkák falától elválnak és a tejmirigy vezetékcsatornáján kiömlenek. Eleinte az elvált sejtek eredeti gömbölyü alakjukat megtartják és a zsirszemcse a sejthárttyába van burkolva — e folyadék az u. n. kolostrum — később azonban csak is zsirtartalmukkal együtt szétésett mirigysejtek ömlenek ki és képezik összességükben a tulajdonképeni tejet. A tej tehát a mirigysejteknek folyékonyvá vált és zsirrú változott tartalma, miért is a tejben a csecsemő anyjának egy higitott és zsiritott szervét fogyasztja, vagy is, mint fentebb említettük: husevő — csak hogy a hustápot folyékony állapotban veszi fel.

A jó tejelő tehén tejmirigye tehát a bőséges zsirképződés szervéül szolgál és oly borju felnevelésénél mely ezen képességet örökölte, oda kell törekednünk, hogy a zsirképzésnek más forrásokat ne nyissunk, hogy annak idején, a lactatio beálltával, a zsirlerakódás egyedül a tejmirigyben jusson teljes érvényre, legkiterjedtebb működésre. Azért a jó tejelő tehén mindaddig sovány, míg bőségesen tejet ad,

mihelyt azonban a tej mennyisége s ebből folyólag a tejmirigybeni zsirképződése apad — a mit legnagyobb gonddal sem lehet a tejelés időtartamának hosszabrra nyultával gátolni — közönséges tartás mellett is a jó tehén húst és zsírt kezd testében lerakni. A borjunevelés gyakorlatára az előadottakból az következik hogy fejlesszük állatainkat lassan, ne adjunk nekik tulságosan fehérnyét, ha jó tejelő marhát akarunk belőlük nevelni; míg a hustermelésre nézve ellenkezőleg kell eljárunk.

A shorthorn és hollandi fajta termelése több összehasonlító kísérletnek lön alávetve, melyek bebizonyíták, hogy a shorthorn becesebb, a hollandi több tejet ad. Ebből folyólag utóbbi ott lesz helyén, hol a tejnek megfelelő piacza van, míg a shorthorn teje vaj és sajt készítés által értékesülhet inkább. A shorthorn előnyére még felhozhatjuk, hogy kevesebb takarmány mellett kitünőbb húst termel, mint a hollandi, mert míg ennek 100 % élő súlyáért csak 14 1/2 frtot, a shorthornért 20 1/2 frtot kínáltak.

Franciaországban a Departement du Nordban a tehének tejelését a petefészek eltávolítása által mozdítják elő. E műtételt Dr. Charlier dilivateur vaginal nevű műszerével nagyon könnyen hajtja végre; a tejelés czután egyformább marad, a minőség javul, mert a viztartalom apadása mellett a zsírszázalék nő.

Gesekus német gazda azon tekintetből, hogy felnevelésre a született borjúknak 1/6 része is elég — ajánlja, hogy vidékenként összeállva, a létező tehéneknek csak 1/5 része hágattassék be valódi értékes tenyészbikával, a fennmaradó 4/5 pedig csak ugynevezett fedező bikákkal, melyektől nem kívánna egyebet minthogy egészségesek és hágóképesek legyenek. Igy feltevése szerint, 300 tehénből 60 drb. kiválasztottra szerezne egy-egy kitünő tenyészbikát; a többi 240 darabra pedig 4 fedező bikát; a cél elérését társulás útján ajánlja megkísérteni s hiszi hogy kevés költséggel is elég szép marhát lehetne így előállítani.

Végül még az annyira fontos honosításról akarok megemlékezni. A hollandi fajtának egy törzsét már 150 év óta sikerrel tenyésztik Cholmogoriában Oroszország archangeli kormányzóságában. A tehének sulya átlag 13 mázsa, tejelésük 3000 — 3600 icze évenként.

A tübeti ökör vagy Yak mely 1854-ben érkezett Tübet fennsíkjairól Páris muzeumába pompásan honosult. A Vogesek hegyei között a Yak-tehén na-

ponta 4 icze tejet ad — 12 icze tejből 1 1/2 % jó vajat és közel 3 % sajtot szolgáltat. A Yak biztos járásánál fogva az öszvér vetélytársává lehet, de különben is teherhordó s vonóképessége nagy, e mellett tanulékony csendes kedélyű, könnyen járomba szelidíthető vagy nyergelhető. A francia parlagi tehénnel keresztezve nagyon használható fajelegyet ad. Ily bastardok párja 60 mázsa terhet mozdított tovább minden erőltetés nélkül sáros, majdnem feneketlen uton.

(Folytatjuk.)

Felelet a „Késő válasz“-ra. *)

Az „Erdélyi Gazda“ idei 2-ik számában, Fekete Pál ur jónak látja — az általam már befejezettnek hitt — Guyot rendszer kérdését ismét szóba hozni: azt írja, hogy fordul hozzám és szolgál felvilágítással; e szerint illő, hogy én is hozzáforduljak és észrevételeimet késő válaszára megtegyem, hogy a logikai rendetlenségben hiba ne legyen, én is pontonként követem őt.

Legelőbb is töredelmes bűnbánattal el kell ismernem hibámat, hogy ön helyett Paget urat hittem a Guyot rendszer behozójának; ennek csak az az oka, hogy őnt senki e teren meg nem enekeite, úgy ha tette is, tudomásom nem volt róla; azt sem tudtam — és ha ön mondja, úgy sem hiszem — hogy P. ur szőkefalvi szép szőlőjét F. P. ur kedvéért állította volna: közbevetőleg legyen mondva — ha a tisztelt tulajdonos ur úgy nyilatkozott volna is — részemről a közönség eleibe nem hoztam volna; e nyilatkozat közzé tétele sem őnt, sem a rendszert nem emeli.

Azt kérdi a késő válasz írója, arra mit mondok, hogy ő már 1863-ban Haller rendszere után csigolya vesszőkre kötötte szőlőjét? erre nem mondok semmit: nekem semmi közöm hogy tövel lefelé, mint ezelőtt több évvel szava bevehető egyének előtt állította, hogy ha lefelé huzzák a szőlőt szabadabban foly a nedv s termékenyebb lesz — vagy felfelé kötözi e szőlőjét; mindenki magának elég okos, s teszen úgy, miként jónak látja.

Azt írja F. P. ur „szolgál tudásul“ hogy a szőkefalvi szőlőt 1863-ban ő kezdte ültetni, és 1865-ben az első traminai táblát ő kezdte Guyot rendszere szerint; azt kétségbe soha se hoztam: mert szemtanuja voltam, abban azonban semmi bámulni valót nem látok, hogy valaki — mint kötelezett gazdatiszt — szőlőt ültet és a tulajdonos parancsa szerint rendezi: ez eljárás őnt egy vonással sem teszi nagyobbá, mert csak kötelességét teljesítette.

Fekete ur azt mondja, hogy ő csak a Guyot rendszer védelmére ragadott tollat; pedig tölem nincsen miért védelmezni: F. P. uron kívül minden méltányos ember megelégedhetik az „Erd. Gazda“ mult évi 18-ik száma 215-ik lapján olvasható — következő — nyilatkozatommal „Nekem

*) T. munkatársunk kívánságára változatlanul közöljük jelen cikkét.
Szerk.

egyéb kifogásom nincsen a sodrony mivelés ellen, csak hogy kevesebbet terem, mint a jó karikás és még a keveset sem biztosan; ha ezen hit helytelenségéről, ott a hely színén szemmel látva meggyőződöm — mivelési egyszerű és könnyű módját tekintve — senki nagyobb hiva nem lesz az említett rendszernek nálaninál: míg ha a drót és karó többé kerülne is, mint a karikásnál: örömet elpártolnék jónak hitt mivelési módomtól! Vagy talán azt várná F. P. ur, hogy hetvenkedése következtében karikás szőlőmet kivágjam? vagy — nem igazolt — állításai előtt kalapot emeljek? erre más embert kell keresni.

Azt írja Fekete ur, hogy 1871-ki octoberben Szőkefalván találta a legédesebb szőlőt, s azt annak tulajdonítja, hogy a Guyot reudszer szerint a földhöz közelebb állván a gerezdek, sokkal hamarabb érte a harmat és nap melege; ez állítása háztól került, eredeti, nem kölcsönözött: de nálunk felyülről hull a harmat, s jönnek a napsugarak, csak is a megtörődött sugarak melege alólról. • Én is úgy hiszem, hogy a sodronyra huzott szőlő jobban s hamarabb megéri, mint a F. P. ur által egy öl magasnak állított karikás, de az egy öles már nem karikás, hanem magát tulélt elbetegesedett fa, melyet le kell vágni, s helyette mást hagyni.

Azt mondja F. P. ur, hogy az ő személyében megtámadtam a rendszert — azt nem is tudtam, hogy e kettő össze van forrva — Itélje meg bárki, megtámadás é az, ha azt mondom — mint ő is idézi — „nem azt vártam tőle, hogy állításaimat félremagyarázza, hanem győzzön meg — világos szavakkal kimondott — véleményem helytelenségéről, még pedig a gyakorlati téren?“ Ki tudhatja be hibául nekem, ha önnek kötetlenül nem hiszek, s nem csak beszédjét hallani, hanem az eredményt is látni akarom? ezzel meg van e támadva a rendszer?

Fekete ur azt is írja, hogy borát bármely világrészbeni piacra bátrabban indítja s határozottan állítja, hogy az ő módja szerint érlelt szőlő bora mentve van a törődéstől és a tengeri utat is könnyebben ki állja: ily nagy fába nem jó vágni a fejszét. Az én borom sem törik meg — talán az önével egy ok miatt; — mielőtt perfectiora jutna elfogy. Hogy az ön bora miként állja ki a más világrészbeni szállítást és tengeri utat, nem tudom és talán még ön se.

F. P. ur utasít, hogy ha több felvilágosítást kívánok olvassam a „Borászati Füzetek“-et és a „Falusi Gazda“ általa kijelelt számját: köszönöm a jó tanácsot, de miután ezeket nem egyedül önnek adták ki — szabad volt másnak is olvasni.

Igaz, hogy régebbs közléseimben mondtam, miszerint P. ur szőlőjében több csapot láttam elszáradva, F. ur erre azt jegyezte meg, hogy ki sincsenek téve a száradásnak és csudálatosnak látja azon állításomat, hogy azon növény, mely földből táplálkozik ki is van téve a száradásnak — pedig ebben — azt hiszem igazam van; egyéb iránt: ezek már mind el voltak mondva, s ki az ide vonatkozó közleményeket olvassa, belátása szerint ad igazat F. urnak vagy nekem.

A nedvkeringés törvényeiről épen annyit gondolkoz-

hatik F. ur a mennyit tetszik; én csak azt mondtam, hogy oly kérdés megfajtásához fogni nem mernék; e tekintetben ön is uszály hordója Guyotnak; mikor ő régebbs állításait visszahuzta és károsnak állította a nedv folyást, F. ur is vele egy véleményen volt, s most már ő is károsnak állítja.

Azt mondja, — én is úgy hallottam — hogy Fulton találta fel a gőzerő alkalmazását; a puskaport Fekete Bertalan, Fekete Pál pedig a csapok májusi zöld metszését, s azt használhatja is úgy, mint akarja; Fulton 70 év mulva kezdett halhatatlan lenni, mikor zátonyon heverő műve megmozdult, a második — mint mese mondja — találmanya erejét megpróbálandó egy hordó puskaporra ült, s légbe röpitette magát; hogy Fekete ur — bár mint iparkodik is rajta — találmanyával mikor lesz halhatatlan hozzá vetni bajos lenne. Én elvágom a csapot tavaszi metszéskor a szemek felett rézsutoson, hogy a nedv ártalom nélkül folyjon le a két szem között, ha a meghagyott szemek mind ki hajtának, levelezéskor az egyik legerőteljesebbet meghagyva, a többit letöröm; tehát a csapok metszésénél nem gondolok az F. ur által felhozott szőlő gyomrára és tüdőjére — melyet Haller ezelőtt 38 évvel elmondott — s most ön felhozza, láthatja F. ur, hogy nekem nincsen chemiai laboratoriumra szükségem a csapvágás megérthetése végett, én az önét se megtanulni, se utánozni nem szándékozom.

Hogy a nagyszemű szőlők metszéséről mit olvastam, nem tartottam szükségesnek önnek beszámolni, a helyett, hogy valaki véleményét majmoljam, azt tüstem ki magamnak, hogy minden faj szőlőt csak karikára mivelek, és még eddig kielégítőleg termett; nem tudom átlátni — mondja bár Bronner és Fekete — miért vágjam kurtára szépen termő szőlőfáim vesszejét? F. P. ur azt is állítja, hogy a körtvefa is nagyobb terem, ha karikára metszik, én azt se vágom el, hogy hat közepes helyett két nagyobbat kapjak, azt is előbb illetékesebb embertől szeretném hallani és az eredményt látni; mert a szőlőknél már tapasztaltam, hogy a rövidmetszési elméletnek nincs alapja.

A zamatos szőlőkre vonatkozó kölcsönözött elméletét — melyet már másodszer hozott az olvasó közönség elébe — sem tartom csalhatatlannak; azt tudom, hogy a besztercei szilvafa tetején épen olyan izü szilva terem, mint az alján; a muskotály szőlőknél miért ne állhatna ezen eset? Idézi ön Bronnert, Gyürkit, gr. Bethlen Farkast, az utóbbira ráfogja, hogy csak rövid metszés mellett állítja a muskotály szőlőt zamatosnak, én is ugyan onnan idézek hol ez áll: „Átalában azt tartják (t. i. Frontignan vidékén) csak azon esetben válik muskotály izüvé a szőlő, ha minél kevesebb szemet hagynak,“ ezt csak Frontignan vidékén hiszik; de gr. Bethlen Farkas egy szóval sem említi, hogy ő is azon véleményben van; hogy ezen elvet nem vallotta, kitetszik a 37-ik lapon tett következő nyilatkozatából: „Átalában megjegyzendő, hogy hosszan vagy röviden kell e vágni a szőlőt, arra bizonyos meghatározott szabályt fel állítani nem lehet.“

Ezután áttér a nagy férfiu a riesling szőlőnek Jo-

hannisbergi metszésére, s kinagyarazza, hogy az ottani bor kiváló zamata a kurta metszés következménye, én igaz, hogy Johannisbergi rieslinget nem kostoltam, de igen a kolozsvári pinczeegylet derék igazgatója szivességéből minden Erdélyben termeltet; a csombordi és a miriszlói karikára mivel riesling bora, csak elfogult ember előtt jöhet kifogás alá; de mivel az elsőt nem ismerem, összehasonlítást tenni nem tudok, megteszik azt illetékes emberek, ugyanazon pont alatt a „Késő válasz“ tontos írója elbeszéli, hogy mi van a „Borászati Füzetek“-ben, mit mond Gyürki, Tersánszki, gr. Bethlen Farkas, és mtdn azt oly tudós tempóból teszi, hogy ha őt nem ismerném, magam is kezdeném hinni, hogy egy hozzáférhetlen tekintéllyel van dolgom; én a hangot és az embert ismerem, meg nem futok; én ha szinte olvastam is az említett műveket, nem láttam szükségesnek az olvasó közönségnek tudtára adni, ezekkel ön engem elakart ijeszteni, de azt ne higgye, hogy én F. Pál urtól megijedek.

Bölcsességének tárházát teljesen kimerítve továbbá egy mesterugrást tesz, és azt mondja: „tudja mit M. K. ur“ — így a nagy ur szokott kocsisának szólani — „concuráljon a m.-vásárhelyi vándorgyűlésen kitűzött pálya kérdésre.“ Ennek mi összefüggése van a Guyot rendszerrel? hol talál még egy író, ki ily dőlyfösön hozza közre következetlen hetvenkedéseit? vagy talán azt hiszi, hogy valami nagyot mondott, s én szépen zsebre teszem ön felhívását? arról biztosítom, hogy ha pályázni akarnék saját erőmön próbálnám tenni azt, önhöz privátára nem mennék, sem sugónak fel nem kérném. Idézheti ön Bronnert, Guyotot — kiket egyformán nem ért — a mi különben nem szégyen, csak affectálni kár — felékesitheti magát idegen tollakkal, mint Aesop tarka madara, avval legkevésbé sem törődöm; kik önt nem ismerik, késő választ olvasva megismerik a harist szájáról, az ismerősök pedig tudják, hogy önnök szája legnagyobb.

Ajánlja továbbá F. P. ur, hogy olvassam el Nagy Ferencz és Balogh János urak karikás szőlő mivelését: ismétlem, én soha se kérdeztem Fekete urtól, mit olvasak, avval tisztában vagyok — ha szinte olvastam is — hogy azokból magának fénykört nem huztam, senkit nem majmoltam, sem uszály hordója nem voltam, hanem a rövid vonásokban leírt karikás miveletet belátásom szerint alkalmaztam új szőlőmben: hogy újat mondottam volna előbbi közléseimben, soha sem állítottam, se új találmánnyal nem dicsekedtem, egyszerűen és az illem határai között írtam — nem kölcsönözött — czikkeimet, s 25 év óta egyedül F. P. ur volt, ki az írói illem ellenére ily gorombán lépett fel ellenem; pedig szerény embernek — ha még tudós volna is — nem áll jól az ilyszerű henczegés. F. Pál ur elakarja hitetni a világgal, hogy ő ott járt, hol leveses kanállal eszik a bölcsességet.

Végre azt mondja F. Pál ur: „ki e téren új találmánnyal dicsekszik, a költő szavai szerint nagyot mond és merészet.“ A költő azt is mondja: „Ábrándozás az élet megrontója“ — én nem találtam fel semmit, csak F. P. ur a zöldmetszést. — M.-Szilvás, febr. 15-én 1872.

M. K.

Borászati levél.

Ezelőtt rövid idővel Tisy ur, párisi gyógyszerész-vegyésszel, az u. n. antimycodermicus folyadék gyártójával volt alkalmam megismerkedni. Találmányát bortermelő hazánkra nézve elég fontosnak tartom, hogy ezt itt Tisy ur szavai után kimerítően ismertessem.

A legjobb borok — mondja Tisy ur — még a bordeauxiakat sem véve ki, alávetvők betegségeknek, melyek nagyon gyakran ejtik kétségbe a termelők, kereskedők és fogyasztók. Mind e betegségek azon légeny vagy fehérnye tartalmu erjanyagok maradékai által idéztetnek elő, melyek a borforrás által nem lőnek felhasználva. Ezen majdnem a liszt kötanyaga természetével bíró erjamaradék vagy légeny tartalmu elemek, bizonyos esetekben élődi növény, állat, vagy is mycodermeknek válhatnak szülőokává, melyek fejlődve s a végtelenségig sokasodva, ha a körülmények kedvezők, nem késnek még a legkitünőbb borokat is megrontani, elannyira, hogy szinte minden értéküket elvesztik. Pasteur ur tudományos tanulmányainak köszönhetjük e mycodermek felfedezését.

Tudjuk, hogy a csernye közönségesen bír a légeny vagy fehérnye tulajdonságokkal bíró anyagoknak — velük oldhatlan csernyét képezve — gyors lecsapó és azok megsemmítő természetével.

Tehát főképp a csernye alkalmas eszköz a borokat betegségeik ellen megóvni, mint hogy elismert dolog, hogy azok mind a most körül irt természettel bíró gerjamaradék által okoztatnak.

De tudjuk azt is, hogy nem minden csernye azonos. Tehát feladat volt egy olyat találni, mely a borhoz vegyítve ennek semmimemű különös izt ne adjon, sem semmi tekintetben természetes tulajdonságait úgy a jelenben, mint a jövőben ne másítsa.

Azon csernye, mely az anti-mycodermicus folyadék alapját képezi, bír mind e tulajdonságokkal.

Mint szőlőkivonat, vegyítése semmimemű idegen elemet nem visz be a borba, csupán egyikét fő alkotó elemeknek szaporítja, melyet, hogy eltartása és betegségektől való megóvása végkép biztos leendett, csak elégtelen adagban tartalmazott. Távol bármely tekintetben csökkenteni a finom borok legfínysabb, de egyszersmind legkedvesebb tulajdonságait, a csernye hozzáadás még inkább fejti, emeli ezeket s biztosítja főmaradásuk.

Az anti-mycodermicus folyadéknek állandó és csaknem rögtönös hatása e szerint világosan abban fekszik, hogy a légeny tartalmu elemekkel, melyek a micodermek csiráját képezik, oldhatlan tanatumot alkot, mely aztán bő üledék alakjában lecsapódván, magával ragadja az összes csira és mycodermeket a seprőbe, melylyel a legelső lehuzás által, az ismétlődés minden valószínűségét kizárva el-távolíttatnak.

Az anti-mycodermicus folyadéknek borba való adása indokolva van mindenkor, midőn félünk eltartásáért, már akár azért, mert a bor nem elég erős, akár mert a bor-nak messze, különösen tengeri utat kell tenni, akár mert forró országokba kell küldetnie.

Használása a lehető legegyszerűbb és leggyakorlatibb. A bor lehuzatik. Ha tiszta, a számára szánt folyadékadagot, a bornak bottal való keverése között, azonnal beleföntjük.

Ha a bor nem tiszta, úgy azonnal a folyadék hozzáadása után a tojásfehérével való tisztázási műtethez (collage) kell fogunk. A háló, melyet a csernyének és fehérnyének összetétele képez, hatalmasabban ragadja magával mindazon idegen festrészecskéket, melyek a bor átlátszóságát zavarhatják.

Ezen műtétek bármelyike után a bor néhány nap múlva nagyobb tömötséget, élénkebb és csillámlóbb színt s bizonyos erőt mutat fel, mely azonban sem finomságát, sem aromáját sem természetes ízét nem másítja.

Ha pinczében tartjuk a bort, czélszerű egy hóig állni hagyni s csupán ezután huzni le s távolítani el a kisebb — nagyobb mennyiségű seprőt.

Ha a bor utaztatandó, a folyadék hozzáadása után azonnal is elküldhető, figyelmeztetvén a czimzettet, hogy a bort palaczkokba való lehuzása előtt egy hóig nyugodni hagyja.

Az így kezelt bor ritkán csapódik le a palaczkokban s ha mégis megtörténik, úgy az ily csapadék száraz, hátrázott és annyira üveghez tapadó, hogy képződés után is, a nélkül hogy lehuzni volnánk kénytelenek a bort, — a palaczkok bármikor utképesek. Az ily bor egészséges marad a legkésőbb ó-korig.

A nélkül, hogy mindazokért, miket itt Tisy ur után elmondottam, jót akarnék állni, — csupán levelezői kötelességem hittem teljesíteni, midőn az anti-mycodermicus folyadék ismertetéséhez fogék. Ezen ismertetéshez még néhány megjegyzést csatolhatok.

Kik megelőzőtt leveleim olvasták, gyakorta találkoztak Pasteur ur, Franciaország jelenleg leghíresebb élő vegyésze nevével, ki a borerjedésről egy felette nagyra becsült művet is irt, mely a szerves vegytanban korszakot, s legalább itt tekintélyt képez; mint imént láttuk Tisy ur is reá hivatkozik.

Főtaná, melylyel egy, még be nem fejezett tudományos forradalmat idézett elő, azon feltételen alapszik, miszerint légkörünk telve van láthatlan parányiságu növény vagy állati csírákkal, melyek, ha alkalmas anyagokba, minők a tej, bor, méz, vér s egyéb szerves testek, — esnek, ez anyagokban tovább szaporodásuk által az erjedés vagy forrás folyamát idézik elő. Ez apró lényeket Pasteur ur „mycodermek“-nek nevezi.

Pasteur ur szintén e láthatlan lényecskéknak tulajdonítja a borok forrását s megromlását, s művében e baj elhárítására a hordóknak forró vízzel való kiöblítését, üregének légtől való lehető elzárását s hogy a már borba vegyült mycodermeket megölje, a bornak bizonyos fokig való megmelegítését ajánlja. E megmelegítést Pasteur ur csupán oly fokig és oly módon eszközli, hogy az a bor tulajdonságait legkevésbé sem másítja. De majd erről bővebben más alkalommal. Itt csupán azt jegyzem meg, hogy Pasteur ur új tana a bajor Liebig s legújabb Frémy fran-

cia vegyészek által keményen megtámadatott, részint szaklapok útján, részint a francia tudományos akadémia előtt — melynek Pasteur tagja — s a mycodermekről irt terjedelmes művét mesebeszédnek nyilatkoztatták.

Mint legújabb hallom, Pasteur ur, hogy egyszer mindenkorra végetvessen az ellene intézett megtámadásoknak, következő kísérletet ajánlkozik tenni: egy tehén akként fog megfejetni, hogy az emlőből kifolyó tej, a nélkül hogy az a léggel érintkezésbe jönné, egy légmentes edénybe leend vezetve. Az így nyert és elhelyezett tej Pasteur szerint soha sem fog erjedésnek indulni, Liebig, Frémy s többi ellenfelei szerint igen.

Már akár mint sikerüljön is Pasteur ur kísérlete s akár vannak, akár nincsenek láthatlan mycoderm-szörnyek, tény az, hogy házámban sok jó bor szokott megezetesedni, a mi aztán nem kevésbé nyomja minden gondolkodva ivó és iva gondolkodó hazafi gyomrát, akarom mondani szívét. Hogy tehát e bajon segítsünk, nem volna-e czélszerű, hogy gyakorlott vegyészek és borászok vegytanilag megvizsgálják illetőleg kísérletet tennének Tisy ur anti-mycodermicus folyadékával s aztán úgy a mint jó vagy haszontalannak fogna bizonyulni, méltányolnák bortermelő közönségünk előtt?

A netán vállalkozók számára adom a czimzettet: Mr. Tisy, Páris, 4. Rue Choron 4. Egy litre anti-mycodermicus folyadék helyben négy franc.

Végül megjegyzem, miszerint Tisy ur izleltetett velem Ausztráliából jött s anti-mycodermicus folyadékkal óvott borokat, mik legenyésbé sem lehetett észre venni a két havi tengeri utat.

K. M.

(Ellenőr.)

Méhész naptár.

IV. marczius.

Ha a méhek mult február hóban az idő rosszasága miatt tisztulás végett ki nem repülhettek, úgy bizonyosan marczius hóban megteendik. Báro Berlepsch azt állítja, hogy 45 évi gyakorlata alatt csak egy esete volt 1865-ben, midőn méhei csak april 2-án repülhettek ki.

Ha észrevesszük reggel, hogy a kirepülésre kedvező nap leend, de még hó borítja a földet, úgy a havat méhesünk elől hanyassuk el, és földdel vagy fővényel hintessük be a földet, még jobb ha törekkkel rázathatjuk be, mert ha a havat ott hagyjuk, a kirepülő méhek a hó fényétől elvakítva a hóba repülvén, elvesznek. De ha hó nem lenne is, még is jó törekkkel berázatni a földet, mert sok méh ha bágyadtan a hideg nyirkos földre rárepül, ott dermed meg; a hintett törekről egészséges méh azonban ismét felrepül. Így a méhes és más közel lévő épületek tetejéről is le kell a havat tisztítani, mert annak vakító világa szinte kápráztatja a méhek szemét.

A tisztulási kirepülés alatt, — de még inkább közvetlenül előtte, — jó a méhlokok aljdeszkáit a télen összegyűlt morzsálék és hulláktól megtisztítani; mert a méhek leg-sürgösb foglalatossága a halott méheknek kasokból ki-

Melléklet az „Erdélyi Gazda“ 5-ik számához, 1872.

karitása, pedig semmiben sem oly együgyű s ügyetlenek, mint épen ezen foglalkozásban, nehezen tudnak a kiszállítás végett megfogott hullától megszabadulni, velők együtt a hideg nedves földre hullanak és sokszor a hullával együtt halottá lesznek.

Figyelemmel kell telelő helyökből a méh törzsöket tavasszal azon helyre visszarakni, melyben nyaraltak; mert helyöket hosszabb idő után is felismervén, más kasokba tévednek, mi inkább ártalmokra, mint hasznokra szolgál.

A kirepülés estéjén vizsgáljuk meg figyelmesen méheinket, hogy minden törzs tökéletesen nyugodt-e? oly törzs kaptárát, melynél a méhek este még sokáig ki s be-repülnek, s a röplyuknál ide-oda szaladgálnak, megkopogtatván, felzudulás helyett sokáig mintegy tompa morajt hallatnak, — a nyátlanságról gyanus.

Hogy méheink a tavasszal annyira szükséges viz miatt messze ne kénytelenitessenek repülni, mely esetben közülök igen sok elvész, gondoskodjék a méhészt arról, hogy méhese közelében szélvédett napfényes helyen apró vályucskákban friss viz legyen, és hogy a méhek bele ne fadlathassanak, a viz színét hintse be apróra vágott szalma vagy csöves náddal. Hogy a méhekkel a viz hollétét észrevétesse, szükséges, hogy a méhek kirepülésekor a vízbe melegített mézet öntsön, melynek erős szaga a méheket oda csalja, később elég, ha olykor egy darabka jegeczes sárga cukrot vet a vályucskába.

Igy szoktatom én méheimet rögtön, első kirepülésekor, ha még nincsen a mező s fának virága, a virágporthelyett a liszt hordásra. Mert tavasz kezdetén a méheknek a fiasítási táp készítésével elkerülhetlenül szükségük van vízre s virágporthoz. Ha ezt a természetben fel nem találják, a méhésztnek kell segítségükre lenni; semmi sem pótolja úgy a hiányzó virágporthoz, mint a legfinomabb montliszt, én múlt év tavaszán egy vékánál többet hordattam el méheimmel addig, míg a természet virág kelyheit számukra feltárta.

Gyakorlatom következő: ha látom az első kirepülés után, hogy csendes meleg repülni való idő lesz, a viz készlet mellé két közönséges kast egymásmellé, szájával a nap felé irányozva lefektetek, és azokba kis méztartó vályucskákba midőn már méheim jól repkednek, felmelegített s meleg vízzel felhígított mézet tesztek, mit pár napig ismétlek, míg méheim a helyhez szoknak; midőn legtöbbször repülnek, kiviszem a víztartó vályucskákat és herelépbe töltött lisztet tesztek helyökre, s méheim rögtön a liszt hordáshoz fognak, s miként a virágporthoz úgy a lisztet is hátulsó lábakkal tálcáskáiba ragasztván, hóféhér lábakkal vigan

repülnek kaptáraikba; úgy hogy pár nap múlva ezrenként hordják a lisztet és vizet, s naponta többször meg kell tölteni a kiürített lépeket liszttel. Csak így segíthetjük méheinket, hogy kora tavasszal fiasításukat bőven szaporíthassák, mely eljárást nagyon ajánlom méhésztársaim figyelmébe.

Az édes viz mellé külön vályucskában még sós vizet is szoktam tenni, mert van bizonyos időszak, midőn a méhek a sóanyagot hordják, hogy mi szükségre, ez még titok, de tapasztalás igazolja, hogy ha szükségök van a sóra csak is sós vizet hordanak, mit én ugyan ritkán tapasztaltam. Ha e szükséglet be áll és sós vizet nem kapnak a trágya, folyadékot is felkeresik.

Marczius utolján szép meleg napon fordítsuk nap felé kör kasainkat, úgy hogy a nap sugara a lépek közé világítson, s ha a dolgozó lépsejteken boltozott fiasítást látunk biztosak lehetünk, hogy azon törzsnek anyja van.

Néptelen gyenge, anyátlanságról gyanus törzsöket figyelemmel tartunk, röplyukaikat tavasszal annyira szűkítsük meg, hogy két méhnél több ne férhessen ki rajta. Ha még ez esetben is megtámadtatnának legjobb a törzset, ha lehet félóra messziségre viinni, ha még itt is megtámadtatnék, úgy kezdőnek a jó tanács sokat ér.

Ha a megtámadott törzs mozgó építményű kaptárban van és valami oknál fogva megnéptelenedett, meggyengült, úgy építményét szedjük ki addig míg az utolsó előtti lépek belepve tartja, és csak ha a törzs erősödik időnként adjuk vissza lépeit. Ha a törzs mozgósíthatlan kasban van, úgy ezen nem segíthetünk; óvakodjunk sokaknak azon hibás tanácsát követni: hogy a lépeket a méhek fészkeig, vágjuk ki ez által hideggé tesszük a lakot, és a törzs majd mindig elpusztul.

A kezdő méhészt minden alapos tanács ellenére, még is sok méz szegény törzsöket telet bé, ilyenkor ne hogy azok étlenül elpusztuljanak, étetni kénytelen.

A tavaszi étetésnél akár üzletből a fiasítás gyors előmozdítása végett akár kényteleniségből étetünk, nehogy a szegény törzsök étlenül elhaljanak vagy kiköltözzenek; mindig az ősszel nyert legtisztább szin mézet használjuk. Mert az olyan méz, minő a mézkereskedőknél van, melybe ősszel a virágporthoz, méh és kifejletlen fiasítási rovar egyaránt bele zsomaszoltatik, erjedésbe jön, s a használat által ezen tisztátalan méz étetése által könnyen fiasítási rothadást idézhet elő. Jegeczedett sárga cukorrali étetést sem tanácslok, mert ennek használatánál egész törzsök gyakran kiköltöznek. Folytatja az öreg

Marosmenti méhészt.

T Á R S A L G Ó.

Könyvismertetés.

(Vége.)

A 47-ik laptól a 64-ig terjedő rész a szaporítás és tenyésztés miveleteiről beszél a herélést és miskárolást is befoglalva.

Szerző határozottan az évenként egyszeri, és pedig a tavaszi fiasítás mellett szól, következőképp fejezvé ki magát:

„A vehem (hasasság) időszakának rövidsége lehetővé teszi, hogy évente kétszer, sőt két év alatt ötször fiasítsuk koczainkat, azonban haszonnal az egyszeri fiasítástól csak kivételes esetekben térhetünk el; a két év alatt ötszöri fiasítás pedig feltétlenül hátrányosnak mondható; még a kétszeri is csak akkor megenged-

bető, ha az életfeltételeket a lehető legkedvezőbben egyesítve, tápdús takarmánnyal bőven eltudjuk látni állatainkat. Ilyenkor a második párzás mártiusban vagy áprilisben eszközlendő, hogy a fiazás július vagy augusztusban essék. A ki azonban erőteljes ivadékot és azoknak, mint eladandó tenyészállatoknak, jó birnevet kíván szerezni, az évenként csak egyszer és pedig ősszel fog pároztatni⁴ és tavasszal fiaztatni. Hasasság alatt a sertés szorgalmas gondozást kíván és pedig mind a kiméletet, mind a táplálást illetőleg; me rt: „A sikeresen végbe ment párzásmég igen csekély biztosítékot nyújt a remélt haszonra, mint hogy egyik házi állatunk sem bir oly hajlammal az elvetélésre, mint a sertés.“ Övnunk kell tehát az állatokat minden oly befolyástól, mely az elvetélésre okot szolgáltathat, milyenek: ütés, szűk helyen megszorulás, kergetés, meghülés, hideg eső, penészes-, rothadt-, romlott-, nagyon meleg-, hevítő eledelek.

A táplálást illetőleg szerző ezeket mondja: „Téves azon vélekedés, hogy a koczáknak, hogy malaczaik nagyok és erőteljesek legyenek, annyit kell adni, a mennyit csak megenni képesek, mert ép ellenkező hatást fogunk elérni. A tulságos táplálás ugyan is nagymérvű zsirlerakodást idézvéen elő, megterheli, megszükkíti a méhet s a vemhét kisebb térre szorítja, ennél fogva ez nem csak fejletlenebb marad, hanem még megnehezítettetik az ellés is. Szóval a hasas koczáknak félhízott állapota épen nem kívánatos.“ (még is a hizók alól sokszor igen szép malaczkok szoktak kerülni).

A 65-től a 83-dik lapig terjedő részben a sertések táplálása, azután különösen a hizalás adatik elő. Végre a 84-től a 90-dik lapig terjedő rész a sertés ólakat ismerteti meg.

A táplálást illetőleg népszerűleg ismertetnek: az állati test fenntartására szükséges anyagok elemei, a vér- vagy szervképző anyagok, melyek a test fejlesztésére s növekedésére tulajdonképen szolgáló tápanyagot képezik, azután a légzési vagy hőképző anyagok, melyek az életműködést eszközölő szerveket utánpótolni nem képesek, hanem csupán a test melegének előállítására fordítatnak. „Kísérletekből kitént. miszerint az állatok csak úgy élhetnek meg, ha egy a szerv-, mint a hőképző anyagokkal tápláltatnak, sőt bebizonyítottat az is, hogy ezen táphatásukban egymástól annyira különböző anyagok egymáshoz bizonyos arányban kívántatnak meg a takarmányban, mert ha kevés hő-, de annál több szervképzőt adunk, akkor a szervképző táp nagy része nem vétetik fel a vérforgásba, hanem emésztetlenül ürítetik ki, még ha a hőképzők vannak tulsúlyban, akkor fokozott ugyan a zsirlerakodás, de emésztési bajok jönnek létre. Ugy találtatott, hogy a sertésnél leg jobb arány, ha a szervképzők úgy állnak a hőképzőkhöz, mint 1 a 3-hoz“. Ezután a tápanyag különböző mennyisége fejtegettik: „Az életben tartó takarmány mellett az állat tenegődvé életben marad, de testének súlyát alább szállítja, az élet fenntartására nem épen szükséges termények, szőr, szaru alig termeltetnek. Erre elegendő a sertésnél a testsúly $\frac{1}{60}$ része. A husban tartó takarmány mellett az állat sem nehezebb, sem könnyebb nem lesz. Erre szükségeltetik a testsúly $\frac{1}{40}$ része. Termelő takarmányt fiatal, növében levő állatoknak adunk, hogy szerveik ép és erőteljesen fejlődhessenek. Ilyen takarmányt adunk még a tenyészállatoknak is; és ez a testsúly $\frac{1}{30}$ — $\frac{1}{36}$ részét teszi. Teljes takarmánynak azon mennyiségét a tápanyagnak nevezzük, a melyet egy állat felvenni és megemészteni képes. Ez által már nemcsak a szervek pótolatnak, hanem többlet is származik, úgy husban, mint zsirban. E takar-

mányozási mód tehát azonos a hizalással, s megfelel a testsúly $\frac{1}{24}$ részének.“

Magát a hizalást illetőleg következőket emelek ki:

„A hizalási lehetőség évszakokhoz nem alkalmazkodik; a tavasz, nyár, ősz, tél erre egyaránt felhasználható. Kedvezőbb azonban az ősz és tél, mint hogy ilyenkor a hizók sem a forróságtól, sem az élődi állatoktól, (férgektől) nem szenvednek annyit, mint nyáron. Legnagyobb hibák nálunk az elhelyezésben követtetnek el; mert igaz ugyan, hogy a sertés közvetlen a bőr alá rakódott zsirtömeg által védelmet nyer a hideg ellen, s neki 9—12 foknyi meleg elégséges; de elhelyeztetésük nálunk gyakran olyan a sertéseknek, hogy ivóvizök reggelre befagy, szűrük megderesedik. Ez tiszta tápvesztegetés; még nagyobb mérvben akkor, ha a helyiség nedves is; mert a testből kisugárzó meleget a légzés által a tüdőbe menő elégségi folyamatnak kell pótolni. Hideg elhelyezés által tehát fogyaszjuk a test tüzelő anyagát, vagy is a táp azon részét, mely mint hőképző, különben fel nem használtatva, mint zsir rakódott volna le. Mint második hiba, felhozható a tisztaság hiánya. Az almozás rendetlen; a kiganajozás csak felületesen hajtatik végre; mi által a hizalóban büzhödtté, maróvá válik a lég; az állatok pedig eltisztátlanodnak, nem ritkán meg is betegeszenek.“

Az előbocsátott ismertetés kapcsában annak ismételt kiemelésével ajánlom figyelembe a czimzett művet, hogy: Erdély a sertésenyésztésre kitünő hivatással bir, és ezen gazdasági ágitt a legszebb jövedelmezőségre volna képes; még is feltünő és szomorú dolog, hogy a kedvező természeti viszonyok daczára, a Szt. István koronájához tartozó összes tartományok közt, miképzta a hivatalos összeírás igazolja, Erdélyben van a sertésenyésztésnek legkisebb fejlettsége!

Galgóczy Károly.

Egyveleg.

* Sajtóhiba igazítás. Lapunk 4-ik száma „Georgicai vitatkozások“ czimű cikkben, a 45. lapon, bal hasámban 4-ik sorban felülről „szénás takarmány“ helyett „szemes takarmány“ olvasandó.

* A vesztegzárlati intézmény tökéletesbitésének érdekében a közös külügyminiszterium a magyar és a lajtántuli közgazdasági miniszteriumokkal egyetértőleg f. hó 16-ra nemzetközi congressust hívott össze, hogy a marhavész elterjedésének minél biztosabb gát vettethessék. Miután e kérdés nem csak országunkat, hanem közvetve Európa nyugoti államait is érdekli: méltányos, hogy a több kiadásokból, melyek az intézmény tökéletesbitéséből származnak, minden érdekelt fél bizonyos részt hordozzon és remélhető is, hogy a congressus ily értelemben is fog határozni. Magyarországot ez értekezleten Dr. Zlamál Vilmos osztálytanácsos, Dr. Grosz Lipót miniszteri titkár és Mina János a kolozsvári orvos-sebészi akademia rendes, és a k. monostori gazd. tanintézet r. k. tanára — lapunk t. munkatársa — fogja képviselni. Mina ur mint a moldva-oláhországi határszéli viszonyok alapos ismerője kiválóan van hivatta érdekeink erőjyes védelmére s birjuk igéretét, hogy a congressus nevezetesebb mozzanatait az „Erdélyi Gazdá“-ban ismertetni fogja.

* Az „erdélyi pincze-egylet Kolozsvártt“, mint kereskedelmi részvény-társaság, első rendes közgyűlése folyó évi márczius 28-án, d. u. 4 órakor, a „kisegitő-pénztár“ helyiségén tartatik meg, melyre a t. cz. részvényesek ezennel meghivatnak *) A közgyűlés tárgyai: 1. Az igazgatóság tüzeti jelentése. 2. Az 1871 márczius 1-től december 31-ig terjedő zárszámla jóváhagyása s a vizsgálóbizottság e fölötti jelentésének előterjesztése, s az osztalék meghatározása. 3. Az alapszabályok által elrendelt választások. 4. A részvényesek netaláni indítványai. Kolozsvár, márczius 12-én, 1872. A választmány.

* A nemzetgazdasági congressusra, mely folyó hó 24-én ül össze, a véglegesen megállapított program a következő: társulás ügyének (Genossenschaft) rendezése: előadó Matlekovits; a lakás kérdés: Mudrony. A nagy ipar pangásának okai: Keleti; a mezőgazdasági szakoktatás: Major. — A vasuti dijszabályzatok egyenlősítése: Kanovits, — A magyar közlekedési rendszer: Hieronymi. — Az államvasutak kérdése: Tolnay. — A közmunka teher megváltása: Metzner; — a bankügy: Horn.

*) Azon t. cz. részvényes urak, kik e közgyűlésben résztvenni kívánnak, az alapszabályokra hivatkozással felkérletnek figyelembe venni: miszerint részvényeiket az egyleti irodába (bel-tordautca, 11. sz.) a gyűlést megelőzőleg 3 nappal letenni méltóztassanak. Öt-öt részvény egy szavazatot ad, azonban 10 szavazatnál többet senki sem gyakorolhat.

Piaczi árak.

Kolozsvári országos vásár márczius 12-én nagy vékával: tisztabúza 3 frt, elegybúza 2 frt 25 kr, rozs 2 frt, árpa 1 frt 18 kr, zab 90 kr, törökbúza 2 frt 10 kr, pityóka 1 frt 30 kr, marhahús fontja 22 kr, sertéshús 26 kr, háj 45 kr, uj szalonna 48 kr, ó szalonna 56 kr, turó 48 kr, egy melyesztett pulyka 2 frt 50 kr, egy lud 2 frt 50 kr, egy récze 1 frt, egy kappan 1 frt, egy pár csirke 1 frt 20 kr, 4 tojás 10 kr, egy kupa zsir 1 frt, egy hosszú öl tűzifa 23 frt, egy rövid öl 12 frt, zsendely ezre 5 frt 50 kr, deszka párja 1 frt 20 kr.

Nyiltposta.

1) B. M. urnak M. K.-n. Becses cikkét köszönettel vettük, jövő számunk hozza. Lapja eddig rosszul volt czimezve.

TARTALOM: Az 1871-ki szüret. — Elmélet és gyakorlat korunk állattenyésztésében. — Felelet a „Késő válasz“-ra. — Borászati levél. — Méhész naptár IV. márt. **Társalgó:** Könyvismertetés. — Egyveleg. — Piaczi árak. — Nyilt posta. — Hirdetések.

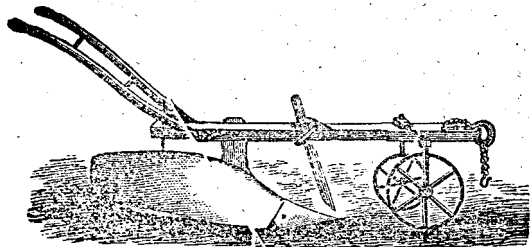
Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

Hirdetések.

(5)

(4—6)

GUBITZ ANDRÁS gazdasági gépgyára.

A rövid időn beköszönő tavaszi munkaidény alkalmából bátor vagyok a t. gazdaközönség szíves figyelmét gyáram készítményeire általában véve ezennel felhívni.

Különösen ajánlom a t. gazda közönségnek a *célszerű és szilárd szerkezete által*, magának jó hirnevet szerzett **eredeti Gubitz ekéket** (öntött fejű eke aczél szántóvassal 14, 16, 18, 20, 22 és 24 frt, vert vasokék aczél szántóvassal 22, 24, 28 frt) **Magtakarókat** (22 frt), **kapáló** (18 frt) és **töltőgető ekéket** (24 frt), **Howard-féle** (40 és 60 frt) és **Skótt boronákat** (28 frt) **mélyítő ekéket** (24 frt) s **kettős ekéket** (28 frt) stb.

Képes árjegyzékkel megkeresésre mindenkinek bérmentve szolgállok.

A megrendeléseket kérem *Gubitz András gazdasági gépgyárának Pesten Lipóttutca 41 sz. cím alatt* tenni meg, s azoknak gyors és pontos teljesítését mindenkor kötelelességemnek ismerendem.

egész tisztelettel
Gubitz András özvegye.

(5)

(3—4)

1865.
Pest.
I. díj
sorvetőgépekért

1871.
Nagy-Várad.
I. államdíj 200 ftos
sorvetőgépekért.

1866.
Bécs.
I. államdíj
sorvetőgépekért

Kühne Ede gazdasági gépgyára

1863.
Hamburg.
Nagy
ezüstérem.

Moson-Magyarország
mint különlegességet
ajánlja
**Garrett-féle
sorvető-gépeit.**

1857.
Bécs.
Nagy
ezüstérem.

Ábrakkal ellátott magyar és német árjegyzékeivel bérmentve s ingyen szolgál.

1870.
Gracz.
I. államdíj.

1871.
Znaim, Pettau, Mödling
I-só osztályu érmek.

1866.
Bécs.
Gépgyűjtemény-
díj 40 arany.

A lyceumi nyomda
IGAZGATÓSÁGA
 (Kolozsvártt.)

Ajánlja
 a
 legszebb
 kiállítási
 társu

bábi meghívók, tánczrendek és belépti-jegyek
n y o m t a t á s á t.

Csinos
 és
 szép
 kiállítású

falragaszait.

Vidéki megrendelések után-
 vétellel gyorsan és pontosan teljesít-
 tetnek.

(5)

(3-3)

Jankó Vincze gépgyárában

Kolozsvártt készen kaphatók:

Javitott szerkezetű Vidats ekék . . .	17 és	18	frt
Eketaligák		10	"
Törökbuza fejtők	45 és	65	"
Szóró rosták		65	"
Törökbuza s répa vetők		85	"
Kapáló s töltőgető ekék		35	"
Szeckavágók		95	"
Aratógépek		500	"

Megrendeléseket elfogad gőz- vagy lőerejű csép-
 lőgépekre, valamint egyéb gazdasági gépekre is.

Gépjavitások gyorsan és pontosan teljesítettek.

(5)

4-23

V I C T O R I A

biztosító társaság Kolozsvártt
5.200,059 forint 54 kr. biztosítéki alappal
 biztosításokat fogad el:

- I. Tüzkárok ellen.
- II. Szállítmányi áruk — uton elkárosodása ellen.
- III. Jég-károk ellen — mindennemű terményekre.
- IV. Végre minden módozatokban,

az ember életére;

nevezetesen biztosít:

- a) halálesetben fizetendő tőkét;
- b) a biztosítónak még életében fizetendő tőkét;
- c) gyermekek számára nevelési, kiházasítási vagy férjhezmeneteli tőkét;
- d) nyugdíj vagy életjáradéki összegeket;
- e) temetkezési költségeket;
- f) közvetíti az általa alakított túlélési csoportokat.

Életbiztosítási példák.

I Halálesetre biztosított 2000 forint tőke évenkénti díja a biztosító

20 — 30 — 40 — 50

éves korában kezdődőleg

34 frt 60 kr. 45 frt 40 kr. 63 frt 40 kr. 95 frt 20 kr.

II. Kiházasítási 1000 forint tőkéért, mely a gyermeknek 20-ik évében fizettetik ki, évenkénti díjban esik, ha a kedvezményezett gyermek a belépéskor

2 — 4 — 6 — 8

é v e s

34 frt 20 kr. 42 frt — kr. 51 frt 20 kr. 64 frt — kr.

III. Ha egy jelenleg 25 éves egyén 60 éves korától kezdődőleg évenkénti 1000 frt járadékot kíván magának biztosítani, fizet évenként 81 frtot o. ért.

IV. Hogy egy jelenleg 28 éves férj és 22 éves neje valamelyikük elhalálásakor a túl élő részére 2000 forint legyen biztosítva, fizetni kell díjban: 62 frt 60 krt évenként. Mindezen műveleteknél a biztosítók még az évi nyere-
 mény felében is részesülnek.

V. Hogy egy 38 éves egyén halála esetére 100 forint temetkezési költséget biztosítson, fizet:

évenként, 1/2 évenként, 1/3 évenként, havonként
 3 frt 15 kr. 1 frt 63 kr. 82 krajczárt. 28 krajczárt.

Egyéb módozatokra nézt s különben is mindenekben bővebb felvilágosítással szolgálnak a társasági felügyelők
 vidéki ügynökök és helyben

A VICTORIA biztosító társaság vezérügynöksége Kolozsvártt.
 (Főtér 278 sz. 1-ső emelet hátul.)